

ΕΥΛΟΓΙΑ *

Ἡ λέξις *εὐλογία*, ἣν ἀτόπως γράφουσι τινες *εὐφλογίαν*, ἄγνωστος εἰς τοὺς ἀρχαίους ἐν τῇ σημασίᾳ τῆς λοιμικῆς νόσου, ὡς ἄγνωστος θὰ ἦτο ἴσως καὶ αὐτὴ ἡ νόσος, ἀναφέρεται τὸ πρῶτον ὑπὸ Θεοδώρου τοῦ Προδρόμου τοῦ κοινῶς Πτωχοπροδρόμου καλουμένου, τοῦ κατὰ τὴν δωδεκάτην ἑκατονταετηρίδα ζήσαντος γνωστοῦ στιχοπλόκου. Ἐν ἐπιστολῇ τινι «τῷ ὀρφανότητρόφῳ διὰ τὴν κατασχοῦσαν λοίμωξιν», γράφει οὗτος τὰ ἐπόμενα: «ἡ λοίμωξις, ἣν διὰ τὸ ἐπάρατον πάντως *εὐλογωνυμεῖν* εἰώθεσαν ἄνθρωποι, ἢν' εὐφορωτέρα καὶν γοῦν ἀπὸ τῆς σεμνωνυμίας τοῖς κάμνουσι γένοιτο¹». Τὴν ἀληθῆ τῆς λέξεως ἔννοιαν παρενόησεν ὁ πρῶτος ἐκδότης· ἀλλ' ἡ τοιαύτη παρεξήγησις τοσαύτη μάλιστα ἦτο ἀδικαιολόγητος, καθ' ὅσον αὐτὸς ὁ Πρόδρομος ἐν ἐτέρᾳ ἐπιστολῇ περὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος ἀναγράφων τὰ τῆς νόσου ἐπαχθυήματα εἰπεῖν, ὅτι ἀπέμεινε «πυγμαλίας καὶ ἄλγος κατὰ γράφας καὶ φαλακρός²· καὶ τὰ συμπτώματα τῆς νόσου ἄλλαχού περιγράφων, εἶναι φανερόν, ὅτι ἔννοε· τὴν *εὐλογίαν*³.

Κατὰ πᾶσιν δ' ὅμως πιθανότατα ἡ χρῆσις τῆς λέξεως ἐν τῇ ἐννοίᾳ ταύτῃ εἶναι παλαιότερα. Ἐν διηγήσει θαυμάτων τοῦ ἁγίου Ἀρτεμίου, ἥτις ἐγγράφη περὶ τὰ μέσα τοῦ Ζ' αἰῶνος, κεῖται ἡ λέξις *εὐλογία* εἰς τὴν σημασίαν δεινῆς λοιμώδους νόσου, ἴσως αὐτῆς ταύτης τῆς *εὐλογίας*: «ἀνεφύησαν γὰρ κατὰ πᾶντὸς τοῦ σώματος αὐτῆς τὰ μηνύοντα θάνατον, παραπλήσια λοιμικῆς, τὰ πλεγόμενα μαῦρα· οἱ πολλοὶ δὲ καλοῦσιν αὐτὰ *εὐλογίαν*⁴».

Εὐρηται προσέτι ἡ λέξις καὶ ἐν τῇ ὑπὸ ἄνωνύμου ἐλληνικῇ μεταφράσει ἐκ τοῦ συριακοῦ τοῦ περὶ λοιμικῆς λόγου τοῦ διασήμου Ἀραβος ἱατροῦ Ραζζή. «Τὰ δὲ ἰσχνὰ σώματα, τὰ χολώδη καὶ ξηρὰ καὶ θερμά, ἐπιτηδεύει πρὸς τὴν *εὐλογίαν*· *εὐλογίαν* δ' ὠνόμασαν οἱ παλαιοὶ τὸ ἐν εἶδει πτόμοι καὶ τοῦ μοχθηρότερον τῶν δύο, καθὰ καὶ παρὰ πολλῶν οὕτως ὀνομάζεσθαι ταύτην ἀκούω· ἐν γὰρ ταῖς ἐλληνικαῖς διαλέξεσι κλήσις ταύτης οὐχ εὐρηται. Ὁ δὲ σοφὸς οὗτος ἀνὴρ (Ραζζής) τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ χασπὲ ὠνόμασε· δη-

*) Ἐξηγησιὰς ἐν «Ἐστία» 1883 τ. ΙΕ' σ. 31—2.

1) Ἐν Notices et extraits des manuserits τ. VI σ. 511.

2) Αἰτ. σ. 542.

3) Αἰτ. σ. 547.

4) Α. Papadopoulos-Cerameus, *Varia Graeca sacra*, ἐν Περουπόλει 1909 σ. 52.

πλοῖ δὲ ἡ λέξις τὸ κατ' αὐτό. Οἶμαι δέ, ὅτι κατ' αὐτὴν τὴν λοιμικὴν ὁ πλότος βούλεται. Εἰ δὲ καὶ διαφέρουσιν ἀλλήλων ἐν ταῖς διαθέσεσιν, ἀλλ' οὖν καὶ κοινότητα ἔχουσι καὶ οὐδὲν ἀπεικός¹». Ἀγνωστον πότε ἐγράφη ἡ μετάφρασις αὕτη· ὁ δὲ Ἀραψ ἰατρός Ραζῆς ἔζησε κατὰ τὸν δέκατον αἰῶνα.

Ὅμοιον εὐφημισμὸν ἔχουσι. καὶ οἱ Τούρκοι, καλοῦντες μπουμπαρέκ, ἦτοι εὐλογημένην, τὴν πανώλη, ἀπαραλλάκτως ὡς ὁ ἡμέτερος λαὸς ἐκάλει αὐτὴν παλαιότερον συχωρεμένην ἢ εὐλογημένην².

1) Ραζῆ, περί λοιμικῆς 2. ἐν Ἀλεξάνδρου Τραλλ. Θεραπευτικαῖς ed. J. Goupiλ σ. 246.

2) Κοραῖ Ἀτακτα τ. IV σ. 144.—Βλ. καὶ Fauriel, Chants popul. τ. 1 σ. LXXXIV.—Ἐπτάλοφον νέαν τ. Β' σ. 723.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

